Zbiór Orzeczeń

OPINIA RZECZNIKA GENERALNEGO
PEDRA CRUZA VILLALÓNA
przedstawiona w dniu 8 września 2015 r.[1]

Sprawa C-300/14

Imtech Marine Belgium NV
przeciwko
Radio Hellenic SA

[wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym złożony przez Hof van Beroep te Antwerpen (Belgia)]

Współpraca sądowa w sprawach cywilnych — Rozporządzenie (WE) nr 805/2004 — Europejski tytułu egzekucyjny dla roszczeń bezspornych — Przesłanki nadania zaświadczenia — Minimalne standardy dla postępowań krajowych — Prawo dłużnika do obrony — Artykuł 19 — Kontrola orzeczenia w wyjątkowych przypadkach — Czynności sekretarza sądowego

1. Niniejsza sprawa jest pierwszą, w której Trybunał Sprawiedliwości ma sposobność dokonania wykładni art. 19 ust. 1 rozporządzenia nr 805/2004[2] (zwanego dalej „rozporządzeniem ETE"). Przepis ten ustanawia, w związku z utworzeniem europejskiego tytułu egzekucyjnego dla roszczeń bezspornych, pewne minimalne standardy, które muszą spełniać przepisy proceduralne każdego z państw członkowskich, aby można było złożyć wniosek o nadanie zaświadczenia orzeczeniu w sprawie roszczenia bezspornego w tych wyjątkowych przypadkach, kiedy dłużnik bez swojej winy nie mógł sprzeciwić się roszczeniu lub podjąć obrony. Głównym celem tych minimalnych standardów jest danie gwarancji, że w państwie członkowskim wydania w każdym przypadku prawo dłużnika do obrony przeciwko temu, kto może wykonywać orzeczenie, któremu nadano zaświadczenie europejskiego tytułu egzekucyjnego, rzeczywiście było przestrzegane; w tym zakresie należy wziąć pod uwagę, iż wobec zniesienia exequatur sądy państwa członkowskiego, w którym prowadzi się egzekucję nie są uprawnione do poddania tak poświadczonego orzeczenia jakiejkolwiek kontroli.

2. Konkretnie, w stanie faktycznym niniejszej sprawy, sąd odsyłający, który powinien rozstrzygnąć w postępowaniu apelacyjnym, czy można nadać zaświadczenie europejskiego tytułu egzekucyjnego orzeczeniu sądowemu wydanemu przez sąd pierwszej instancji, powziął wątpliwość, w jakim zakresie belgijski porządek prawny rzeczywiście spełnia minimalne standardy proceduralne zawarte w rozporządzeniu ETE, w szczególności w art. 19 tego rozporządzenia. W związku z tym przedstawił on Trybunałowi Sprawiedliwości pięć pytań prejudycjalnych, odpowiedź na które pozwoli mu ustalić, czy prawo belgijskie spełnia przesłanki zawarte w przywołanym art. 19 oraz czy w rezultacie orzeczeniom w przedmiocie roszczeń bezspornych wydanym przez sądy belgijskie można, co do zasady, nadawać zaświadczenia europejskiego tytułu egzekucyjnego.

1 — Język oryginału: hiszpański.

2 — Rozporządzenie (WE) Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 21 kwietnia 2004 r. w sprawie utworzenia Europejskiego Tytułu Egzekucyjnego dla roszczeń bezspornych (Dz.U. L 143, s. 15, wyd. specj. w jęz. polskim rozdz. 19, t. 7, s. 38; sprostowanie Dz.U. 2007, L 174, s. 22).

I – **Ramy prawne**

A – *Prawo Unii*

3. Zgodnie z treścią art. 1 rozporządzenia ETE celem tego rozporządzenia jest „utworzenie europejskiego tytułu egzekucyjnego dla roszczeń bezspornych, aby umożliwić, poprzez ustanowienie minimalnych standardów, swobodny przepływ orzeczeń, ugód sądowych oraz dokumentów urzędowych na obszarze wszystkich państw członkowskich, bez potrzeby wszczynania jakichkolwiek postępowań pośrednich w państwie członkowskim wykonania przed uznaniem i wykonaniem".

4. Spośród dwudziestu sześciu motywów zawartych w rozporządzeniu ETE dla niniejszego postępowania znaczenie mają następujące z nich:

„[…]

(10) W przypadku wydania przez sąd w państwie członkowskim orzeczenia dotyczącego roszczenia bezspornego pod nieobecność dłużnika w postępowaniu zniesienie w państwie członkowskim wykonania wszelkiej kontroli nierozerwalnie wiąże się i zależy od istnienia dostatecznej gwarancji przestrzegania prawa do obrony.

(11) Niniejsze rozporządzenie dąży do umacniania praw podstawowych oraz uwzględnia zasady uznane w szczególności w Karcie Praw Podstawowych Unii Europejskiej. W szczególności dąży ono do zapewnienia pełnego poszanowania prawa do uczciwego procesu, uznanego w art. 47 Karty.

(12) Należy ustanowić minimalne standardy dla postępowań prowadzących do wydania orzeczenia, aby zapewnić, że dłużnik będzie poinformowany o toczącym się przeciwko niemu postępowaniu sądowym, wymogach aktywnego uczestnictwa w postępowaniu w celu zakwestionowania roszczenia oraz o konsekwencjach wynikających z jego nieuczestnictwa, w odpowiednim czasie oraz w sposób umożliwiający mu zorganizowanie obrony.

[…]

(17) Sądy właściwe do badania pełnej zgodności z minimalnymi standardami proceduralnymi powinny, o ile są one spełnione, wydawać standardowe zaświadczenie europejskiego tytułu egzekucyjnego, które czyni to badanie i jego wyniki przejrzystymi.

(18) Wzajemne zaufanie do wymiaru sprawiedliwości państw członkowskich uzasadnia przyjęcie przez sąd jednego z państw członkowskich, że zostały spełnione wszystkie warunki nadania orzeczeniu zaświadczenia europejskiego tytułu egzekucyjnego umożliwiające wykonanie tego orzeczenia we wszystkich pozostałych państwach członkowskich bez dokonywania kontroli sądowej prawidłowego zastosowania minimalnych standardów proceduralnych w państwie członkowskim, w którym orzeczenie ma zostać wykonane.

(19) Niniejsze rozporządzenie nie nakłada na państwa członkowskie obowiązku dostosowania ich ustawodawstw krajowych do minimalnych standardów proceduralnych w nim określonych. Tworzy ono zachętę ku temu, poprzez oferowanie możliwości skuteczniejszej i szybszej wykonalności orzeczeń w innych państwach członkowskich tylko w przypadku spełnienia tych minimalnych standardów".

5. Stosownie do art. 6 ust. 1 rozporządzenia ETE:

„1. Orzeczeniu w sprawie roszczenia bezspornego wydanemu w państwie członkowskim nadaje się, na wniosek złożony w dowolnym czasie w sądzie wydania, zaświadczenie europejskiego tytułu egzekucyjnego, jeżeli:

a) orzeczenie jest wykonalne w państwie członkowskim wydania; oraz

b) orzeczenie nie stoi w sprzeczności z przepisami dotyczącymi jurysdykcji ustanowionymi w sekcjach 3 i 6 rozdziału II rozporządzenia (WE) nr 44/2001; oraz

c) postępowanie sądowe w państwie członkowskim wydania spełniło wymogi określone w rozdziale III, w przypadku gdy roszczenie jest bezsporne w rozumieniu art. 3 ust. 1 lit. b) lub c); oraz

d) orzeczenie zostało wydane w państwie członkowskim, w którym dłużnik ma miejsce zamieszkania w rozumieniu art. 59 rozporządzenia (WE) nr 44/2001 w sprawach, w których

— roszczenie jest bezsporne w rozumieniu art. 3 ust. 1 lit. b) lub c), oraz

— odnosi się ono do umowy zawartej przez osobę, konsumenta, w celu, który można uznać za wykraczający poza jego działalność gospodarczą lub zawodową, oraz

— dłużnik jest konsumentem”.

6. Zgodnie z treścią art. 12 ust. 1 rozporządzenia ETE, otwierającego rozdział III, zatytułowany „Minimalne standardy dla procedur dotyczących roszczeń bezspornych”, „[o]rzeczeniu w sprawie roszczenia, które jest bezsporne w rozumieniu art. 3 ust. 1 lit. b) lub c), może być nadane zaświadczenie europejskiego tytułu egzekucyjnego jedynie wówczas, gdy postępowanie sądowe w państwie członkowskim wydania spełniało wymagania proceduralne określone w niniejszym rozdziale”.

7. Również w rozdziale III znajduje się art. 19 rozporządzenia ETE zatytułowany „Minimalne standardy dotyczące kontroli w wyjątkowych przypadkach”, który stanowi, co następuje:

„1. W uzupełnieniu do art. 13–18, orzeczeniu może być nadane zaświadczenie europejskiego tytułu egzekucyjnego tylko wówczas, jeżeli zgodnie z prawem państwa członkowskiego wydania dłużnik jest uprawniony do złożenia wniosku o kontrolę orzeczenia w przypadkach, gdy

a) i) dokument wszczynający postępowanie lub dokument równoważny lub, w danym przypadku, wezwanie na rozprawę sądową zostały doręczone przy zastosowaniu jednej z metod przewidzianych w art. 14; i

ii) doręczenie nie nastąpiło w odpowiednim czasie umożliwiającym mu przygotowanie się do obrony, bez winy z jego strony;

lub

b) dłużnik nie mógł sprzeciwić się roszczeniu z powodu siły wyższej lub z powodu nadzwyczajnych okoliczności bez swojej winy,

pod warunkiem że w każdym przypadku działa bezzwłocznie.

2. Niniejszy artykuł jest bez uszczerbku dla możliwości przyznania przez państwa członkowskie dostępu do kontroli orzeczenia na warunkach bardziej korzystnych niż wymienione w ust. 1”.

B – *Prawo krajowe*

8. W Belgisch Gerechtelijk Wetboek (belgijskim kodeksie sądowym, zwanym dalej „BGW") zawarte zostały następujące przepisy mające znaczenie dla niniejszej sprawy:

— Artykuł 50 BGW: „Terminy zawite nie mogą być skracane ani wydłużane nawet za zgodą stron, chyba że prekluzja nastąpiła w okolicznościach określonych w ustawie. Jeżeli bieg przewidzianych w art. 1048, 1051 i 1253c lit. c) i d) terminów na wniesienie apelacji oraz sprzeciwu rozpoczyna się w okresie ferii sądowych i w tym okresie również upływa, zostaje przedłużony do 15tego dnia nowego roku sądowego".

— Artykuł 55 BGW: „Jeżeli ustawa przewiduje, że terminy obowiązujące stronę niemającą w Belgii miejsca zamieszkania, miejsca zwykłego pobytu, ani adresu do doręczeń zostają przedłużone, przedłużenie to wynosi: 1) 15 dni, jeżeli strona zamieszkuje w państwie sąsiadującym, bądź w Zjednoczonym Królestwie Wielkiej Brytanii; 2) 30 dni, jeżeli strona zamieszkuje w innym państwie europejskim 3) 80 dni, jeżeli strona zamieszkuje w innej części świata".

— Artykuł 860 BGW: „Niezależnie od tego, jaka czynność procesowa nie została dokonana, względnie została dokonana w niewłaściwej formie, czynność taka może zostać uznana za nieważną tylko wtedy, gdy ustawa wyraźnie przewiduje sankcję nieważności. Terminy na wniesienie środka zaskarżenia są terminami zawitymi. Pozostałe terminy są terminami zawitymi jedynie wtedy, kiedy ustawa tak stanowi".

— Artykuł 1048 BGW: „Z zastrzeżeniem terminów określonych w bezwzględnie obowiązujących przepisach prawa ponadkrajowego oraz prawa międzynarodowego termin na wniesienie sprzeciwu wynosi 1 miesiąc i jest liczony od momentu doręczenia wyroku, względnie jego notyfikowania zgodnie z art. 792 ust. 2 i 3. Jeżeli strona, która nie stawiła się na posiedzenie wyznaczone na rozprawę nie ma w Belgii miejsca zamieszkania, miejsca zwykłego pobytu, ani adresu do doręczeń, termin na wniesienie sprzeciwu zostaje przedłużony zgodnie z art. 55".

— Artykuł 1051 BGW: „Z zastrzeżeniem terminów określonych w bezwzględnie obowiązujących przepisach prawa ponadkrajowego oraz prawa międzynarodowego termin na wniesienie apelacji wynosi 1 miesiąc i jest liczony od momentu doręczenia wyroku, względnie jego notyfikowania zgodnie z art. 792 ust. 2 i 3. Termin ten biegnie od dnia doręczenia orzeczenia także w przypadku strony, która o to wnosiła. Jeżeli jedna ze stron, której doręczono orzeczenie lub na wniosek której zostało doręczone orzeczenie, nie ma w Belgii miejsca zamieszkania, miejsca zwykłego pobytu, ani adresu do doręczeń, termin na wniesienie apelacji zostaje przedłużony zgodnie z art. 55. Analogicznie postępuje się, kiedy jedna ze stron, której notyfikowano orzeczenie zgodnie z art. 792 ust. 2 i 3 nie ma w Belgii miejsca zamieszkania, miejsca zwykłego pobytu, ani adresu do doręczeń".

II – **Postępowanie główne i pytania prejudycjalne**

9. Spółka Imtech Marine Belgium NV (zwana dalej „Imtech") z siedzibą w Belgii świadczyła różne usługi spółce Radio Hellenic z siedzibą w Grecji. Ponieważ Radio Hellenic nie zapłaciła kwoty 23 506,99 EUR, której żądała Imtech, wytoczyła ona w Belgii powództwo przeciwko Radio Hellenic i wniosła, zgodnie z rozporządzeniem ETE, o zasądzenie zapłaty tej kwoty poprzez wydanie wyroku oraz o nadanie mu zaświadczenia europejskiego tytułu egzekucyjnego. Sąd pierwszej instancji, Rechtbank van Koophandel te Antwerpen (Belgia), uznał roszczenie Imtech za dopuszczalne i częściowo uzasadnione. W wyroku zaocznym nakazano Radio Hellenic zapłatę kwoty zadłużenia (powiększonej o karę umowną zastrzeżoną w umowie wiążącej strony oraz odsetki za opóźnienie i koszty postępowania). Jednakże sąd uznał, iż nie można nadać temu wyrokowi zaświadczenia

europejskiego tytułu egzekucyjnego, jak wnioskowała Imtech, ponieważ prawo belgijskie nie spełnia minimalnych standardów proceduralnych zawartych w rozporządzeniu ETE. Imtech wniósł do Hof van Beroep te Antwerpen apelację od orzeczenia o odmowie nadania wyrokowi wydanemu w pierwszej instancji zaświadczenia europejskiego tytułu egzekucyjnego.

10. Wobec kontrowersji istniejących w belgijskim orzecznictwie i belgijskiej doktrynie dotyczących właśnie tego, czy prawo belgijskie spełnia minimalne standardy kontroli w wyjątkowych przypadkach stosownie do art. 19 rozporządzenia ETE – w szczególności, jak ma to miejsce w niniejszej sprawie, jeżeli wobec dłużnika został wydany wyrok zaoczny i upłynął termin do wniesienia przewidzianych w prawie belgijskim środków zaskarżenia od wyroków wydanych zaocznie – Hof van Beroep te Antwerpen postanowił zawiesić postępowanie i przedstawić Trybunałowi Sprawiedliwości następujące pytania prejudycjalne:

„1) Czy stanowi naruszenie art. 288 [TFUE] sytuacja, gdy nie stosuje się bezpośrednio rozporządzenia [ETE], ponieważ

— ustawodawca belgijski zaniechał transpozycji tego rozporządzenia do prawa belgijskiego, oraz

— ustawodawca belgijski zaniechał włączenia do prawa belgijskiego postępowania w przedmiocie kontroli, pomimo że przewiduje sprzeciw i apelację?

2) W przypadku udzielenia odpowiedzi przeczącej, zważywszy na to, że rozporządzenie wspólnotowe jest bezpośrednio skuteczne, co należy rozumieć pod pojęciem »kontrol[i] orzeczenia« w rozumieniu art. 19 ust. 1 rozporządzenia [ETE]? Czy postępowanie dotyczące kontroli orzeczenia musi być przewidziane tylko w wypadku, gdy doręczenie dotyczące wezwania / pisma wszczynającego postępowanie nastąpiło zgodnie z art. 14 rozporządzenia [ETE], czyli bez potwierdzenia odbioru? Czy prawo belgijskie w ramach sprzeciwu na podstawie art. 1047 i następnych [BGW] i apelacji na podstawie art. 1050 i następnych [BGW] nie zapewnia wystarczających gwarancji w celu spełnienia kryterium »postępowania dotyczącego kontroli« przewidzianego w art. 19 ust. 1 rozporządzenia [ETE]?

3) Czy art. 50 [BGW], który dopuszcza przedłużenie terminów zawitych przewidzianych w art. 860 ust. 2, art. 55 i art. 1048 [BGW] w wypadkach siły wyższej lub w związku z wystąpieniem nadzwyczajnych okoliczności, bez winy [dłużnika], zapewnia wystarczającą ochronę w rozumieniu art. 19 [ust. 1] lit. b) rozporządzenia [ETE]?

4) Czy nadanie zaświadczenia Europejskiego Tytułu Egzekucyjnego dla roszczeń bezspornych stanowi orzeczenie sądowe, o wydanie którego należy wnieść w drodze pisma wszczynającego postępowanie? Jeśli tak: czy sędzia musi nadać zaświadczenie a sekretarz musi wykazać nadanie zaświadczenia? Jeśli nie: czy czynność nadania zaświadczenia europejskiego tytułu egzekucyjnego można powierzyć sekretarzowi sądowemu?

5) W wypadku, gdy nadanie zaświadczenia europejskiego tytułu egzekucyjnego nie stanowi orzeczenia sądowego, czy wnioskodawca, który nie wniósł o nadanie zaświadczenia europejskiego tytułu egzekucyjnego w drodze pisma wszczynającego postępowanie, może w późniejszym terminie – czyli po uzyskaniu prawomocności przez to orzeczenie – wystąpić z wnioskiem do sekretarza sądowego o nadanie zaświadczenia europejskiego tytułu egzekucyjnego?”

11. Uznawszy uzasadnienie przedstawione przez sąd odsyłający za niewystarczające, Trybunał Sprawiedliwości zwrócił się do niego z wnioskiem o udzielenie wyjaśnień oraz przedstawienie treści przepisów prawa krajowego, do których odwoływał się on w postanowieniu odsyłającym oraz odpowiedniego orzecznictwa krajowego, jak również dodatkowych informacji w odniesieniu do drugiego pytania w drugim pytaniu prejudycjalnym i piątego pytania prejudycjalnego. Hof van Beroep te Antwerpen przedstawił żądane informacje i wyjaśnienia.

12. W niniejszej sprawie uwagi na piśmie na piśmie zostały przedstawione przez rządy portugalski, belgijski i polski oraz przez Komisję Europejską.

III – **Analiza**

13. Tytułem uwag ogólnych należy wskazać, iż zgodnie z art. 6 ust. 1 lit. c) i art. 12 rozporządzenia ETE orzeczeniu sądowemu wydanemu zaocznie, jak ma to miejsce w niniejszej sprawie, można nadać zaświadczenie europejskiego tytułu egzekucyjnego jedynie wówczas, gdy spełnione zostały minimalne standardy proceduralne ustanowione w art. 13 i następnych tego rozporządzenia, których celem jest zapewnienie, aby dłużnik otrzymał niezbędne informacje o postępowaniu i miał w każdym razie możliwość bycia wysłuchanym i podjęcia obrony[3]. W tym sensie należy dokonywać wykładni również art. 19 tego rozporządzenia, czego dotyczą pytania prejudycjalne przedstawione przez Hof van Beroep te Antwerpen.

A – *Pierwsze pytanie prejudycjalne*

14. W pierwszym pytaniu prejudycjalnym sąd odsyłający zwraca się o wyjaśnienie, czy dochodzi do naruszenia art. 288 TFUE, w zakresie, w jakim przewiduje on obowiązywanie rozporządzeń w całości, w sytuacji, kiedy belgijskie uregulowanie krajowe nie odpowiada w pełni postanowieniom rozporządzenia ETE, w szczególności w odniesieniu do postępowania kontrolnego w wyjątkowych przypadkach.

1. Zasadnicze stanowiska stron

15. Interwenienci, którzy przedstawili uwagi w odniesieniu do pierwszego pytania prejudycjalnego zgadzają się, iż rozporządzenie ETE nie zobowiązuje państw członkowskich do wprowadzenia w ich porządkach prawnych określonego postępowania kontrolnego. Zatem, jeżeli w danym państwie członkowskim nie przewidziano takiej możliwości, sądy tego państwa nie mogą nadać orzeczeniu sądowemu zaświadczenia europejskiego tytułu egzekucyjnego.

2. Ocena

16. W motywie dziewiętnastym rozporządzenia ETE stwierdza się, iż „[n]iniejsze rozporządzenie nie nakłada na państwa członkowskie obowiązku dostosowania ich ustawodawstw krajowych do minimalnych standardów proceduralnych w nim określonych”. Ponadto, sam art. 19 tego rozporządzenia stanowi, że „orzeczeniu może być nadane zaświadczenie europejskiego tytułu egzekucyjnego tylko wówczas, jeżeli *zgodnie z prawem państwa członkowskiego wydania* dłużnik jest

3 — Zobacz analogiczny wyrok w sprawie Krombach, C-7/98, EU:C:2000:164, w którym Trybunał Sprawiedliwości stwierdził, w odniesieniu do konwencji z dnia 27 września 1968 r. o jurysdykcji i wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.U. 1972, L 299, s. 32; wersja skonsolidowana Dz.U. 1998, C 27, s. 1), iż „nawet jeśli celem konwencji jest zapewnienie uproszczenia formalności wymaganych do wzajemnego uznawania i wykonywania orzeczeń sądowych, osiągnięcie tego celu nie może się odbywać przez ograniczenie prawa do obrony” (pkt 43). Zobacz również wyrok Debaecker/Bouwman, 49/84, EU:C:1985:252, pkt 10.

uprawniony do złożenia wniosku o kontrolę orzeczenia”[4].Uważam zatem, iż rozporządzenie ETE nie wymaga dostosowania uregulowania belgijskiego do ustanowionych w tym rozporządzeniu minimalnych standardów proceduralnych. Jak wskazuje również motyw dziewiętnasty, rozporządzenie ETE zawiera z pewnością „bodźce” służące dostosowaniu uregulowania krajowego do minimalnych standardów proceduralnych ustanowionych w tym rozporządzeniu, umożliwiając skuteczniejszą i szybszą egzekucję w innych państwach członkowskich orzeczeń w przedmiocie roszczeń bezspornych wydanych w państwie członkowskim wydania, jednak jedynie wówczas, kiedy spełnione są wspomniane minimalne standardy, a zatem nie ma uchybienia zobowiązaniom w rozumieniu art. 258 TFUE, jeżeli nie przeprowadzono tego dostosowania[5].

17. Proponuję zatem, aby odpowiedzieć na pierwsze pytanie prejudycjalne w ten sposób, iż nie stanowi naruszenia art. 288 TFUE okoliczność, że prawo krajowe nie przewiduje szczególnego postępowania kontrolnego zgodnego z treścią art. 19 rozporządzenia ETE.

B – *Pytania pierwsze i drugie drugiego pytania prejudycjalnego*

18. Na wypadek udzielenia odpowiedzi przeczącej na pierwsze pytanie prejudycjalne, sąd odsyłający przedstawił drugie pytanie prejudycjalne podzielone na trzy zapytania. Z uwagi na fakt, iż trzecie zapytanie drugiego pytania prejudycjalnego dotyczy tej samej problematyki, co trzecie pytanie prejudycjalne zbadam je łącznie. Zbadam zatem w pierwszej kolejności dwa pierwsze zapytania drugiego pytania prejudycjalnego. Sąd odsyłający zwraca się przede wszystkim o wyjaśnienie, co należy rozumieć przez „kontrolę orzeczenia” w rozumieniu art. 19 ust. 1 rozporządzenia ETE, a po drugie pyta, czy krajowy porządek prawny może przewidywać postępowanie dotyczące kontroli jedynie w wypadku, gdy doręczenie wezwania lub pisma wszczynającego postępowanie nastąpiło bez potwierdzenia odbioru (art. 14 rozporządzenia ETE).

1. Zasadnicze stanowiska stron

19. Rząd portugalski przypomina, iż zgodnie z treścią art. 19 ust. 1 rozporządzenia ETE możliwość złożenia wniosku o kontrolę orzeczenia jest następstwem niemożności sprzeciwienia się roszczeniu, co może dotknąć dłużnika, nie z jego winy, w dwóch wypadkach: po pierwsze, kiedy dokument wszczynający postępowanie lub wezwanie na rozprawę nie zostały mu doręczone z wystarczającym wyprzedzeniem, aby umożliwić mu zorganizowanie obrony, za co nie można mu przypisać winy; oraz, po drugie, kiedy dłużnik nie mógł sprzeciwić się roszczeniu z powodu siły wyższej lub z powodu nadzwyczajnych okoliczności bez swojej winy. Przypomina on w szczególności, iż państwa członkowskie nie są zobowiązane do wprowadzenia w ich porządkach prawnych postępowania kontrolnego odpowiadającego tym cechom, jednak jeżeli tego nie uczynią, orzeczeniom ich sądów nie można nadawać zaświadczeń europejskiego tytułu egzekucyjnego.

20. Zdaniem Komisji, aby można było nadać orzeczeniu sądowemu zaświadczenie europejskiego tytułu egzekucyjnego konieczne jest, aby prawo krajowe przewidywało postępowanie kontrolne w dwóch sytuacjach, o których mowa w art. 19 ust. 1 rozporządzenia ETE. Zatem, kontrola musi mieć miejsce przede wszystkim w tych przypadkach, kiedy dokument wszczynający postępowanie lub wezwanie na rozprawę zostały doręczone dłużnikowi za pomocą jednego ze sposobów wskazanych w art. 14

4 — Podkreślenie własne. Określenie „państwo członkowskie wydania” zdefiniowano w art. 4 pkt 4 rozporządzenia ETE jako „państwo członkowskie, w którym wydano orzeczenie […] i w którym mają być im nadane zaświadczenia europejskiego tytułu egzekucyjnego”.

5 — W aktach sprawy wskazuje się, iż wszczęte zostało przeciwko Belgii postępowanie w przedmiocie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego, lecz jak wynika z uwag przedstawionych przez Komisję (pkt 27) uchybienie zobowiązaniom nie dotyczy braku dostosowania prawa belgijskiego do minimalnych standardów proceduralnych zawartych w art. 12 i następnych rozporządzenia ETE (włączając w to art. 19), ale m.in. okoliczności, iż Belgia nadaje orzeczeniom sądowym zaświadczenia europejskiego tytułu egzekucyjnego pomimo tego, iż nie notyfikowano Komisji, zgodnie z art. 30 ust. 1 przywołanego rozporządzenia, funkcjonowania w prawie belgijskim postępowania spełniającego przesłanki zawarte w art. 19 tego rozporządzenia. Postępowanie w przedmiocie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego pozostaje obecnie zawieszone w oczekiwaniu na wyrok Trybunału Sprawiedliwości w niniejszej sprawie.

rozporządzenia ETE (dalej, jak mówi tytuł tego artykułu, „bez potwierdzenia odbioru"), lecz bez wystarczającego wyprzedzenia, które umożliwiłoby mu zorganizowanie obrony, za co nie można mu przypisać winy [lit. a)]; po drugie, kontrola musi dotyczyć także każdego innego przypadku, kiedy dłużnik nie mógł sprzeciwić się roszczeniu z powodu siły wyższej lub z powodu nadzwyczajnych okoliczności bez swojej winy [lit. b)], wśród tych ostatnich przypadków mieszczą się także przypadki doręczenia za potwierdzeniem odbioru (art. 13), których nie można uznać za wadliwe.

21. Komisja wskazuje, iż zarówno oba środki zaskarżenia przewidziane w prawie belgijskim, do których odwołuje się sąd odsyłający w pytaniu prejudycjalnym („sprzeciw" i „apelacja"), jak i „wznowienie postępowania cywilnego", o którym mowa w art. 1132 BWG (do którego sąd odsyłający nie odwołuje się w pytaniach prejudycjalnych) nie są w stanie spełnić minimalnych standardów zawartych w art. 19 rozporządzenia ETE.

2. Ocena

a) Zapytanie pierwsze drugiego pytania prejudycjalnego

22. W ramach zapytania pierwszego drugiego pytania prejudycjalnego sąd odsyłający zwraca się o wyjaśnienie, co należy rozumieć przez „kontrolę orzeczenia", o której mowa w art. 19 ust. 1 rozporządzenia ETE.

23. W tym zakresie należy stwierdzić, iż rozporządzenie nie definiuje, na czym miałaby polegać kontrola w wyjątkowych przypadkach, ograniczając się do wskazania, że w prawie krajowym musi istnieć postępowanie pozwalające dłużnikowi zaskarżyć orzeczenie w przypadkach przewidzianych w art. 19 ust. 1 rozporządzenia ETE (w tym na warunkach bardziej korzystnych niż wskazane w tym ustępie, zgodnie z ust. 2).

24. Oznacza to, iż wobec braku uregulowania tego postępowania w prawie Unii i wyraźnego odwoływania się przez rozporządzenie ETE do ustawodawstwa państwa członkowskiego wydania, państwa członkowskie mogą wybrać taki lub inny rodzaj środka zaskarżenia pod warunkiem, że wybrany rodzaj postępowania w wystarczającym stopniu zapewnia prawa dłużnika do obrony i do rzetelnego procesu (motywy dziesiąty i jedenasty rozporządzenia ETE). Uważam, iż analogicznie do art. 18 przywołanego rozporządzenia, i co jak się wydaje potwierdza motyw czternasty rozporządzenia ETE, poszanowanie prawa dłużnika do obrony wymaga zapewnienia mu możliwości pełnej kontroli orzeczenia, a nie ograniczonej jedynie do kwestii prawnych [6].

b) Pytanie drugie drugiego pytania prejudycjalnego

25. W odniesieniu do zapytania drugiego pytania prejudycjalnego, dotyczącego zastosowania postępowania kontrolnego, o którym mowa w art. 19 ust. 1 rozporządzenia ETE w przypadkach innych, niż te, kiedy dokument wszczynający postępowanie lub wezwanie na rozprawę sądową zostały doręczone przy zastosowaniu jednej z metod przewidzianych w art. 14 tego rozporządzenia, należy wstępnie wskazać, iż Trybunał Sprawiedliwości zwrócił się do sądu odsyłającego o wyjaśnienie, w jakim zakresie postępowanie główne faktycznie mieści się (czy też nie) w tych ramach. Sąd odsyłający odpowiedział, iż „postępowanie główne dotyczy jedynie sytuacji, kiedy dłużnik – niezależnie od metody doręczenia – nie miał możliwości »kontroli« pierwotnego orzeczenia co do jego istoty w przypadku siły wyższej lub z powodu nadzwyczajnych okoliczności niezależnych od jego woli". Oznacza to, iż sąd odsyłający potwierdza, że okoliczności faktyczne niniejszej sprawy mieszczą co do zasady w zakresie zastosowania art. 19 ust. 1 lit. b) rozporządzenia ETE.

6 — W tym znaczeniu również S. Pabst, Artykuł 19 EG-VollstrTitel VO, w: T. Rauscher (red.):*Europäisches Zivilprozess- und Kollisionsrecht – Kommentar*. Sellier, 2010, pkt 13.

26. Uważam jednak, iż zapytanie drugie drugiego pytania prejudycjalnego, tak, jak zostało ono sformułowane, zasługuje na odpowiedź niezależnie od obu przypadków wskazanych w art. 19 ust. 1 rozporządzenia ETE obejmujących stan faktyczny będący źródłem postępowania głównego. Chodzi bowiem o to, że przywołany przepis nie uzależnia nadania orzeczeniu zaświadczenia europejskiego tytułu wykonawczego od tego, aby dłużnik, którego dotyczy jeden z wyjątkowych przypadków opisanych w art. 19 ust. 1 rozporządzenia ETE miał w rzeczywistości możliwość złożenia wniosku o kontrolę orzeczenia, lecz od samego faktu istnienia w porządku prawnym państwa wydania „odpowiedniego mechanizmu" (motyw czternasty) służącego w obu przypadkach złożeniu wniosku o pełną kontrolę orzeczenia sądowego [7]. Ponadto mechanizm ten musi być notyfikowany Komisji zgodnie z art. 30 ust. 1 lit. a) przywołanego rozporządzenia.

27. Stanowisko to potwierdza fakt, iż w przypadkach takich, jak w niniejszej sprawie, sąd, który rozstrzyga daną sprawę nie zawsze będzie w stanie ustalić, w której z dwóch sytuacji opisanych w art. 19 ust. 1 rozporządzenia ETE znajduje się dłużnik, który nie brał udziału w postępowaniu, zatem w momencie rozstrzygania, czy należy nadać wydanemu orzeczeniu zaświadczenie europejskiego tytułu egzekucyjnego sąd musi dokonać oceny takich okoliczności w sposób ogólny, a nie w odniesieniu do rzeczywistego stanu faktycznego.

28. Z tych zatem względów, aby móc nadawać orzeczeniom wydanym przez sądy państwa członkowskiego zaświadczenia europejskiego tytułu egzekucyjnego, nie wystarczy, aby porządek prawny tego państwa członkowskiego przewidywał postępowanie kontrolne, jeżeli doręczenie dłużnikowi wezwania na rozprawę lub dokumentu wszczynającego postępowanie zostało dokonane jedną z metod wskazanych w art. 14 rozporządzenia ETE, to jest bez potwierdzenia odbioru [zawsze jednak pod warunkiem, iż doręczenie nie zostało dokonane z wystarczającym wyprzedzeniem, aby umożliwić mu zorganizowanie obrony, za co nie można przypisać mu winy, jak stanowią łączne przesłanki zawarte w art. 19 ust. 1 lit. a) pkt ii) przywołanego rozporządzenia] [8]. Konieczne jest poza tym, aby porządek prawny tego państwa członkowskiego przewidywał postępowanie kontrolne w przypadku, o którym mowa w art. 19 ust. 1 lit. b) tego rozporządzenia, to jest w przypadku, kiedy dłużnik (również w przypadku doręczeń dokonanych w sposób wskazany w art. 13 rozporządzenia ETE, czyli za potwierdzeniem odbioru) nie mógł sprzeciwić się roszczeniu z powodu siły wyższej lub z powodu nadzwyczajnych okoliczności bez swojej winy.

C – *Pytanie trzecie drugiego pytania prejudycjalnego i trzecie pytanie prejudycjalne*

29. W drodze trzeciego zapytania drugiego pytania prejudycjalnego i trzeciego pytania prejudycjalnego sąd odsyłający zwraca się o wyjaśnienie, czy zawarte w prawie krajowym uregulowanie sprzeciwu i apelacji zawierające możliwość przedłużenia terminu wniesienia tych środków zaskarżenia w przypadku siły wyższej odpowiada wymogom kontroli w wyjątkowych przypadkach, o których mowa w art. 19 ust. 1 rozporządzenia ETE.

7 — Zobacz m.in. S. Arnold, VO (EG) 805/2004 – Artykuł 19, w: R. Geimer, R.A. Schütze, *Internationaler Rechtsverkehr in Zivil- und Handelssachen*, 2014, pkt 1; S. Pabst, op.cit. (przyp. 6), pkt 4, i J. Kropholler, J. von Hein, Artykuł 19 EuVTVO, w: *Europäisches Zivilprozessrecht*, wyd. 9, Frankfurt am Main: Verlag Recht und Wirtschaft GmbH, 2011, pkt 5, oraz autorzy tam cytowani.

8 — Treść tego przepisu jest niejasna, ponieważ wina odnosi się wyraźnie do doręczenia, podczas gdy w rzeczywistości dokonanie doręczenia bez potwierdzenia odbioru nie jest uzależnione jedynie od zachowania dłużnika. Logiczne jest zatem stanowisko, iż wina dłużnika dotyczy *okoliczności, co do których posiada on świadomość ich znaczenia*, zatem ponosiłby on winę, gdyby np. wskutek niedbalstwa nie sprawdzał regularnie poczty [zobacz w tym znaczeniu S. Pabst, op.cit. (przyp. 6), pkt 9, oraz S. Arnold, op.cit. (przyp. 7), pkt 11; również J.F. van Drooghenbroeck i S. Brijs: La pratique judiciaire au défi du titre exécutoire européen, w: G. de Leval i M. Candela Soriano (współred.), *Espace judiciaire européen. Acquis et enjeux futurs en matière civile*. Bruselas: Larcier, 2007, s. 249].

1. Zasadnicze stanowiska stron

30. Rząd polski, po przeanalizowaniu różnic pomiędzy „siłą wyższą” a „nadzwyczajnymi okolicznościami bez winy dłużnika”, stwierdza, iż możliwość przedłużenia terminów zawitych, których dłużnik nie mógł dochować z powodu „siły wyższej” lub ze względu na nadzwyczajne okoliczności, za które nie można mu przypisać winy stanowi wystarczającą ochronę w rozumieniu przywołanego art. 19.

31. Komisja uważa, iż art. 50 BGW, zgodnie z jego wykładnią wynikającą z orzecznictwa sądów belgijskich, nie wydaje się pozwalać na przedłużenie wskazanych terminów (dla apelacji i sprzeciwu) w sposób, który odpowiadałby wymogom art. 19 rozporządzenia ETE, w szczególności z tego względu, iż pojęcie „siły wyższej” interpretuje się w prawie belgijskim w bardzo restrykcyjny sposób, który nie obejmuje przypadków stanowiących „nadzwyczajne okoliczności” w rozumieniu przywołanego art. 19.

32. Rząd belgijski proponuje, aby udzielić łącznej odpowiedzi na trzy pierwsze pytania prejudycjalne w ten sposób, iż dłużnik w każdym przypadku, również w przypadku siły wyższej lub nadzwyczajnych okoliczności, dysponuje w Belgii odpowiednim i wystarczającym środkiem zaskarżenia w rozumieniu rozporządzenia ETE. W odniesieniu do pojęć „siły wyższej” i „nadzwyczajnych okoliczności bez winy dłużnika” wskazuje on, iż „siła wyższa”, jak zdefiniował ją belgijski Hof van Cassatie, obejmuje także „nadzwyczajne okoliczności bez winy dłużnika”, jeżeli uniemożliwiło to dłużnikowi działanie, a okoliczności tych nie można było przewidzieć ani uniknąć. Ponadto, zdaniem rządu belgijskiego, pozwany, który nie wziął udziału w postępowaniu i któremu nie doręczono orzeczenia sądowego może wnieść sprzeciw lub apelację od tego orzeczenia począwszy od dnia, kiedy powziął o nim wiadomość, nawet wówczas, kiedy upłynął już ustawowy termin do wniesienia tych środków zaskarżenia, pod warunkiem, iż uczyni to niezwłocznie.

2. Ocena

33. Stosownie do informacji przekazanych przez sąd odsyłający, belgijski porządek prawny przewiduje co do zasady dwa tryby zaskarżenia orzeczenia sądowego w przypadkach takich, jak w niniejszej sprawie: sprzeciw, służący w szczególności zaskarżaniu orzeczeń wydanych zaocznie (art. 1047 i następne BGW) oraz apelację (art. 1050 i następne BGW). Zgodnie z treścią art. 1048 BGW i art. 1051 BGW dotyczących odpowiednich środków zaskarżenia, termin do ich wniesienia wynosi miesiąc począwszy od dnia doręczenia orzeczenia i podlega on przedłużeniu na podstawie art. 55 BGW w przypadku, kiedy pozwany nie posiada miejsca zamieszkania w Belgii. Jak wskazuje sąd odsyłający, belgijski Hof van Cassatie interpretuje art. 50 BGW w ten sposób, iż w przypadku siły wyższej dopuszczalne jest przedłużenie terminu do wniesienia tych środków zaskarżenia.

34. Przede wszystkim należy przypomnieć, iż dokonywanie wykładni prawa krajowego należy do kompetencji sądu odsyłającego. Jak wskazuje utrwalone orzecznictwo „w kompetencji Trybunału nie leży wypowiadanie się w ramach procedury odesłania prejudycjalnego o wykładni przepisów krajowych ani orzekanie o poprawności wykładni zastosowanej przez sąd krajowy” [9]. Trybunał Sprawiedliwości nie posiada kompetencji do „stosowania” przepisów Unii w określonym stanie faktycznym [10].

35. W związku z tym w niniejszej sprawie do Trybunału Sprawiedliwości należy udzielenie sądowi odsyłającemu wszelkich niezbędnych wskazówek w przedmiocie treści art. 19 rozporządzenia ETE i wymogów w nim zawartych, podczas gdy do sądu odsyłającego należy wyciągnięcie wniosków z wykładni, o którą wnosił i ustalenie, czy uregulowanie krajowe spełnia minimalne standardy proceduralne zawarte w przywołanym art. 19.

9 — Wśród wielu innych zobacz wyrok Padawan, C-467/08, EU:C:2010:620, pkt 22 i orzecznictwo tam cytowane.

10 — Zobacz m.in. wyroki: Patriciello, C-163/10, EU:C:2011:543, pkt 21, oraz NLB Leasing, C-209/14, EU:C:2015:440, pkt 25.

36. Jak już wskazałem powyżej, art. 19 rozporządzenia ETE ustanawia, podobnie jak pozostałe przepisy rozdziału III rozporządzenia ETE, szereg minimalnych standardów proceduralnych, które powinny spełniać przepisy postępowania sądowego państwa członkowskiego wydania, aby wydanym przez jego sądy orzeczeniom w przedmiocie roszczeń bezspornych można było nadawać zaświadczenia europejskiego tytułu egzekucyjnego. Konkretnie, przywołany art. 19 dotyczy dwóch przypadków opisanych w pkt 28 niniejszej opinii. Jak już wskazałem, aby można było uznać, iż porządek prawny państwa członkowskiego spełnia minimalne standardy kontroli w wyjątkowych przypadkach, należy umożliwić dłużnikowi znajdującemu się w którejś z tych dwóch sytuacji złożenie wniosku o kontrolę orzeczenia w przedmiocie roszczeń bezspornych.

37. Przypadek opisany w art. 19 ust. 1 lit. a) rozporządzenia ETE wyraźnie dotyczy sytuacji, kiedy dokument, na który dłużnik miał zareagować, doręczono mu z wykorzystaniem jednej z metod przewidzianych w art. 14 wspomnianego rozporządzenia, których wspólnym mianownikiem jest to, że nie dają one pewności, a jedynie wysokie prawdopodobieństwo, iż dłużnik będący jego adresatem je otrzymał, jak stanowi motyw czternasty rozporządzenia ETE. Jednak może się zdarzyć przypadek z art. 19 ust. 1 lit. b) przywołanego rozporządzenia, kiedy doręczenie zostało dokonane w sposób wskazany w art. 13 (to jest za potwierdzeniem odbioru przez dłużnika), lecz dłużnik nie miał możliwości, z powodu siły wyższej lub nadzwyczajnych okoliczności bez jego winy, sprzeciwienia się roszczeniu. Może się także zdarzyć, iż doręczenie zostało dokonane, lecz w sposób wadliwy, bez zachowania minimalnych standardów ustanowionych w rozporządzeniu ETE.

38. Właśnie przypadek wadliwego doręczenia, w tym braku doręczenia w ogóle, leżał u źródła wyroku eco cosmetics i Raiffeisenbank St. Georgen [11], w którym Trybunał Sprawiedliwości dokonał wykładni przepisu wyraźnie analogicznego do art. 19 rozporządzenia ETE, to jest art. 20 rozporządzenia nr 1896/2006 [12]. Przywołany art. 20 przewiduje w wyjątkowych przypadkach ponowne zbadanie europejskiego nakazu zapłaty wydanego w ramach postępowania w sprawie europejskiego nakazu zapłaty. Trybunał Sprawiedliwości w przywołanym wyroku stwierdził, że jeżeli europejski nakaz zapłaty nie został doręczony w sposób spełniający minimalne standardy zawarte w rozporządzeniu nr 1896/2006, nie można prowadzić postępowań w nim przewidzianych – m.in. w art. 20 przywołanego rozporządzenia. W takich przypadkach pozwany nie miał rzeczywistej i uzasadnionej możliwości sprzeciwienia się temu nakazowi w sposób wskazany w art. 16 przywołanego rozporządzenia [13]. Jeżeli nieprawidłowość wpływająca na doręczenie ujawniła się dopiero po stwierdzeniu wykonalności europejskiego nakazu zapłaty, pozwany powinien mieć możliwość zaskarżenia go w sposób przewidziany przez prawo krajowe [14], aby w przypadku ujawnienia się wspomnianej nieprawidłowości można było stwierdzenie wykonalności uznać za nieważne.

39. Jednakże stanowiska Trybunału Sprawiedliwości zawartego w wyroku eco cosmetics i Raiffeisenbank St. Georgen [15], a dotyczącego art. 20 rozporządzenia nr 1896/2006 nie można, moim zdaniem, przyjąć w odniesieniu do przepisu jedynie, jak się wydaje, analogicznego, jakim jest art. 19 rozporządzenia ETE. Stosownie do przywołanego wyroku, doręczenie, które nie spełnia minimalnych standardów zawartych w rozporządzeniu nr 1896/2006 nie daje dłużnikowi możliwości zaskarżenia europejskiego nakazu zapłaty w sposób wyraźnie w tym celu przewidziany w rozporządzeniu, to jest przez wniesienie sprzeciwu. W takich przypadkach postępowanie kontrolne przewidziane w art. 20 nie zostanie wszczęte. W przypadku, kiedy europejski nakaz zapłaty stał się wykonalny na skutek

11 — Sprawy połączone C-119/13 i C-120/13, EU:C:2014:2144.

12 — Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 grudnia 2006 r. ustanawiające postępowanie w sprawie europejskiego nakazu zapłaty (Dz.U. L 399, s. 1).

13 — Jak stwierdził Trybunał Sprawiedliwości w pkt 41 przywołanego wyroku, „jeżeli europejski nakaz zapłaty nie zostaje doręczony w sposób zgodny z minimalnymi standardami określonymi [w rozporządzeniu nr 1896/2006], pozwany […] niekoniecznie posiada […] wszystkie potrzebne informacje pozwalające mu zdecydować, czy powinien wnieść sprzeciw od tego nakazu, czy też nie”. Wpływa to na ważność postępowań uzależnionych od upływu terminu do wniesienia sprzeciwu, jak ma to miejsce w przypadku postępowania kontrolnego wskazanego w przywołanym art. 20.

14 — Wyrok eco cosmetics i Raiffeisenbank St. Georgen, C-119/13 i C-120/13, EU:C:2014:2144, pkt 46 i 47.

15 — Sprawy połączone C-119/13 i C-120/13, EU:C:2014:2144.

niemożności wniesienia sprzeciwu przez pozwanego, można zaskarżyć stwierdzenie wykonalności w sposób przewidziany w prawie krajowym, do którego w odniesieniu do wszystkich kwestii proceduralnych nieuregulowanych w tym rozporządzeniu odsyła art. 26 rozporządzenia nr 1896/2006, lecz nie w sposób przewidziany w jego art. 20.

40. W przeciwieństwie bowiem do art. 20 rozporządzenia nr 1896/2006, art. 19 rozporządzenia ETE nie tworzy i nie reguluje środka zaskarżenia w oparciu o prawo Unii [16], lecz ustanawia szereg minimalnych standardów, które przepisy postępowania państw członkowskich powinny spełniać (w ogólności), aby orzeczeniom wydanym przez ich sądy można było nadawać zaświadczenia europejskiego tytułu egzekucyjnego [17]. Jeżeli, w ramach rozporządzenia ETE, doręczenie dokumentu, na który powinien zareagować dłużnik zostało dokonane w sposób wadliwy – w tym w przypadku, do którego odnosi się Komisja, kiedy zastosowano jedną z przewidzianych w art. 13 rozporządzenia ETE metod doręczenia za potwierdzeniem odbioru przez dłużnika – art. 19 rozporządzenia ETE w dalszym ciągu miałby zastosowanie.

41. Zatem w celu spełnienia minimalnych standardów, które ustanawia art. 19 rozporządzenia ETE, środki zaskarżenia przewidziane w prawie krajowym nie mogą ustanawiać – w szczególności w przypadkach, kiedy doręczenie zostało dokonane w sposób wadliwy, aczkolwiek nie tylko wtedy – terminu, który rozpoczyna bieg w dniu doręczenia dokumentu, na który dłużnik powinien zareagować. Może się bowiem zdarzyć z różnych względów, iż doręczenie zostało dokonane, lecz pomimo to dłużnik nie poznał, w terminie przewidzianym przez prawo krajowe, treści doręczonego dokumentu lub też nie poznał jej z wystarczającym wyprzedzeniem, które umożliwiłoby mu zorganizowanie obrony i nie można przypisać mu za to odpowiedzialności. Jak przyznaje sąd odsyłający w dodatkowych wyjaśnieniach przedstawionych na wniosek Trybunału Sprawiedliwości, „termin do wniesienia środka zaskarżenia może upłynąć, zanim dłużnik mógłby z niego skorzystać".

42. Ocenę tę potwierdza stanowisko Trybunału Sprawiedliwości (w odniesieniu do art. 34 ust. 2 rozporządzenia nr 44/2001) [18] przedstawione w wyroku ASML [19], w którym stwierdza on, iż uznanie, że pozwany „miał »możliwość«, w rozumieniu art. 34 pkt 2 rozporządzenia nr 44/2001, złożenia środków zaskarżenia od orzeczenia zaocznego w jego sprawie, oznacza, że powinien znać treść tego orzeczenia tak, by mógł w odpowiednim terminie przygotować się do skutecznej obrony swoich praw przed sądem państwa pochodzenia" [20] oraz wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka wydany w sprawie Miragall Escolano i in. [21], zgodnie z którym „prawo do podjęcia czynności lub wniesienia środka zaskarżenia należy wykonywać począwszy od dnia, w którym zainteresowani mogli rzeczywiście zapoznać się z orzeczeniami sądowymi, które nakładają na nich zobowiązania albo naruszają ich prawa lub uprawnione interesy".

43. Uważam zatem, iż nie spełnia minimalnych standardów kontroli w wyjątkowych przypadkach uregulowanie państwa członkowskiego, które uniemożliwia pozwanemu złożenie wniosku o kontrolę orzeczenia, jeżeli upłynął już miesięczny termin liczony od dnia doręczenia, a nie od dnia, kiedy pozwany mógł zapoznać się z treścią pisma. Czy rzeczywiście prawo krajowe tak stanowi, ocenić powinien sąd odsyłający.

16 — Zobacz w tym znaczeniu również S. Pabst, op.cit. (przyp. 6), pkt 3.

17 — W tym zakresie również S. Arnold, op.cit. (przyp. 7), pkt 4, który wskazuje, iż w przeciwieństwie do art. 20 rozporządzenia nr 1896/2006, art. 19 rozporządzenia ETE nie ustanawia żadnego, konkretnego skutku w przypadku uznania wniosku dłużnika o kontrolę (ibídem, pkt 8).

18 — Rozporządzenie Rady (WE) z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.U. L 12, s. 1). Jak wskazuje Komisja, art. 19 ETE pełni podobną funkcję, jak art. 34 ust. 2 rozporządzenia nr 44/2001, zatem można zastosować wykładnię tego ostatniego przepisu do wcześniej przywołanego.

19 — – C-283/05, EU:C:2006:787, pkt 48.

20 — Zobacz także wyrok Debaecker/Bouwman, 49/84, EU:C:1985:252: „okoliczność, czy doręczenie zostało dokonane w czasie właściwym dla podjęcia obrony uzależniona jest od oceny okoliczności faktycznych i nie może, tym samym, podlegać uregulowaniu ani prawa krajowego sądu wydania, ani prawa krajowego sądu rozstrzygającego sprawę" (pkt 27).

21 — ETPC, wyrok Miragall Escolano i in. przeciwko Hiszpanii z dnia 25 stycznia 2000 r., Recueil des arrêts et décisions 2000-I, s. 275, § 37.

44. Jeżeli chodzi o to, czy możliwość przedłużenia, w przypadku siły wyższej lub nadzwyczajnych okoliczności, które zaszły bez winy dłużnika, terminów zawitych na wniesienie wskazanych środków zaskarżenia na podstawie przepisów BWG, jest wystarczająca, aby spełnić wymogi art. 19 ust. 1 lit. b) rozporządzenia ETE, jestem zdania, że dokonywanie wykładni prawa krajowego należy do sądu odsyłającego. Z równoległego bowiem zastosowania w art. 19 ust. 1 lit. b) rozporządzenia ETE pojęć „siły wyższej" i innych „nadzwyczajnych okoliczności", które zaszły bez winy dłużnika, w oczywisty sposób wynika, że przepis ten rozróżnia te dwa pojęcia [22]. Należy zatem z tego moim zdaniem wywieść, iż rozporządzenie ETE stoi na przeszkodzie uregulowaniu krajowemu, które dopuszcza przedłużenie terminów na wniesienie środków zaskarżenia orzeczenia sądowego w przedmiocie roszczeń bezspornych jedynie w przypadku „siły wyższej" bez uwzględnienia innych, wyjątkowych przypadków, które zaszły bez winy dłużnika, a które mogłyby uniemożliwić sprzeciwienie się temu roszczeniu. Jest to całkowicie spójne z celem, jakim jest umożliwienie nadawania zaświadczeń europejskiego tytułu egzekucyjnego jedynie wówczas, gdy zagwarantowane zostały w sposób wystarczający prawa dłużnika do obrony i rzetelnego procesu (zobacz motywy dziesiąty i jedenasty rozporządzenia ETE). Czy ma to miejsce w odniesieniu do spornego uregulowania krajowego, ocena tej okoliczności należy do sądu odsyłającego.

45. W rezultacie, proponuję, aby na trzecie zapytanie drugiego pytania prejudycjalnego i na trzecie pytanie prejudycjalne odpowiedzieć w ten sposób, iż nie spełnia minimalnych standardów kontroli w wyjątkowych przypadkach uregulowanie państwa członkowskiego, które uniemożliwia dłużnikowi złożenie wniosku o kontrolę orzeczenia po upływie terminu liczonego od dnia doręczenia dokumentu, a nie od dnia, kiedy dłużnik rzeczywiście mógł zapoznać się z treścią doręczonego dokumentu. Do kompetencji sądu odsyłającego należy ocena, czy krajowe przepisy postępowania i ich wykładnia dokonywana przez sądy państwa członkowskiego umożliwia przedłużenie terminów zaskarżenia orzeczenia sądu w przedmiocie roszczenia bezspornego nie tylko w przypadku siły wyższej, lecz również w odniesieniu do innych nadzwyczajnych okoliczności, które zaszły bez winy dłużnika, a które mogłyby uniemożliwić sprzeciwienie się roszczeniu zgodnie z treścią art. 19 rozporządzenia ETE.

D – *Czwarte pytanie prejudycjalne*

46. W drodze czwartego pytania prejudycjalnego sąd odsyłający zwraca się w istocie o wyjaśnienie, czy nadanie zaświadczenia europejskiego tytułu egzekucyjnego stanowi orzeczenie sądowe, to jest czynność zastrzeżoną dla sądu, o wydanie którego należy wnieść w drodze pisma wszczynającego postępowanie, czy też czynność tę można powierzyć sekretarzowi sądowemu.

1. Zasadnicze stanowiska stron

47. Rząd belgijski uważa, iż nadanie zaświadczenia nie stanowi orzeczenia sądowego, zatem czynność tę można powierzyć sekretarzowi sądowemu.

48. Rząd polski wskazuje, iż zgodnie z zasadą autonomii procesowej do prawa krajowego należy ustalenie, który organ nadaje zaświadczenie. Nie musi to być bezwzględnie sąd pod warunkiem, że przestrzega się zasady skuteczności.

22 — Zastosowano tę samą metodę, co w art. 20 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 1896/2006, to jest w przepisie, w stosunku do którego Trybunał Sprawiedliwości stwierdził już w postanowieniu Novontech-Zala, C-324/12, EU:C:2013:205, pkt 24, że chodzi o dwie odmienne kategorie wskazując, iż „w razie niewystąpienia przypadku siły wyższej konieczne jest, by [..] zawistni[ały] nadzwyczajn[e] okoliczności, ze względu na które pozwany nie miał możliwości sprzeciwienia się roszczeniu w wyznaczonym ku temu terminie".

49. Zdaniem rządu portugalskiego, przywołane rozporządzenie nie zobowiązuje w sposób bezwzględny do powierzenia sądom nadawania zaświadczeń europejskiego tytułu egzekucyjnego orzeczeniom w przedmiocie roszczeń bezspornych [23], lecz wskazuje on, iż w przypadku orzeczeń sądowych decyzja w przedmiocie nadania zaświadczenia jest czynnością sądową, bowiem sąd, który wydaje orzeczenie jest właściwy również do zbadania, czy spełnione zostały przewidziane w rozporządzeniu przesłanki nadania zaświadczenia europejskiego tytułu egzekucyjnego: decyzja o automatycznym i bez żadnych innych formalności uznaniu danego tytułu egzekucyjnego koniecznie musi być podjęta przez sąd [24].

50. Komisja nie uważa, aby nadawanie zaświadczenia koniecznie musiało być dokonywane przez sąd, zatem państwa członkowskie mogą powierzyć je urzędnikowi sądowemu pod warunkiem, iż nie zagraża to skuteczności rozporządzenia ETE, a na zainteresowane strony nie są nakładane dodatkowe obciążenia. Zdaniem Komisji [25] państwa członkowskie powinny czuwać nad tym, żeby osoby którym zostanie powierzone nadawanie zaświadczeń posiadały wystarczające kwalifikacje prawnicze, aby być w stanie dokonać obiektywnej oceny, której wymaga rozporządzenie.

2. Ocena

51. Artykuł 6 ust. 1 rozporządzenia ETE wskazuje jedynie, iż wniosek o nadanie zaświadczenia europejskiego tytułu egzekucyjnego orzeczeniu w przedmiocie roszczenia bezspornego należy złożyć „w sądzie wydania” [26], lecz pozostawia „państwom członkowskim pewną elastyczność w odniesieniu do przypisania właściwości sądu” [27] [tłumaczenie nieoficjalne]. W oparciu o tę „elastyczność” Belgia zdecydowała o powierzeniu sekretarzowi sądowemu, zamiast sądowi, czynności nadawania zaświadczeń w ramach rozporządzenia ETE [28].

52. Uważam, iż przede wszystkim należy rozróżnić – co wydaje się czynić sąd odsyłający formułując to pytanie prejudycjalne – pomiędzy „nadaniem orzeczeniu sądowemu zaświadczenia europejskiego tytułu egzekucyjnego” (art. 6 rozporządzenia ETE) a „wydaniem zaświadczenia” (art. 9 rozporządzenia ETE) [29]. Moim zdaniem, wydanie zaświadczenia, po wydaniu orzeczenia w przedmiocie nadania zaświadczenia europejskiego tytułu egzekucyjnego (co wymaga kontroli spełnienia minimalnych standardów zawartych w rozporządzeniu ETE) nie jest czynnością, której koniecznie musi dokonać sąd, zatem można pozostawić ją w rękach sekretarza sądowego.

23 — Punkt 18 jego uwag.

24 — Punkt 15 jego opinii.

25 — Punkt 13 jego opinii.

26 — Sąd ten został zdefiniowany w art. 4 pkt 6 jako „sąd lub trybunał, który był zajęty tym postępowaniem w momencie spełnienia warunków określonych w art. 3 ust. 1 lit. a), b) lub c)”.

27 — COM(2004) 90 final, pkt 3.3.2, stanowisko w sprawie ówczesnego art. 5 wspólnego stanowiska przyjętego przez Radę w związku z wydaniem tego rozporządzenia.

28 — Zostało to dokonane w drodze okólnika ministerialnego z dnia 22 czerwca 2005 r. (*Moniteur belge* z dnia 28 października 2005 r., s. 47402). Bardzo krytyczni wobec tego rozwiązania są J. Kropholler i J. von Hein, Artykuł 6 EuVTVO, w: *Europäisches Zivilprozessrecht*, wyd. 9. Frankfurt am Main: Verlag Recht und Wirtschaft GmbH, 2011, pkt 3 oraz autorzy tam cytowani. Zobacz również w odniesieniu w szczególnosci do przypadku belgijskiego J.F. van Drooghenbroeck i S. Brijs, *Un titre exécutoire européen*.Bruselas: Larcier, 2006, s. 14 i nast.; tych samych autorów, La pratique judiciaire au défi du titre exécutoire européen, w: G. de Leval i M. Candela Soriano (współred.), *Espace judiciaire européen. Acquis et enjeux futurs en matière civile*. Bruselas: Larcier, 2007, s. 215 i nast., oraz P. Gielen, Le titre exécutoire européen, cinq ans après: rêve ou réalité?. *Journal des Tribunaux* 2010, s. 571. Pełne streszczenie orzecznictwa belgijskiego w tym zakresie oraz praktyki sądów i sekretarzy sądowych w Belgii w związku z nadawaniem orzeczeniom sądowym zaświadczeń europejskiego tytułu egzekucyjnego w C. Vanheukelen, Le titre exécutoire européen – Approche d'un praticien du droit, w: G. de Leval i F. Georges (red.):*Le Droit judiciaire en mutation. En hommage à Alphonse Kohl*.Lieja: Anthemis, 2007, s. 17 i nast.

29 — „ETE [europejski tytuł egzekucyjny] nie jest »szczególnym typem orzeczenia«, lecz »charakterem«, jaki posiadają różne orzeczenia, ugody i dokumenty, którymi po stwierdzeniu ich wydania zgodnie z określonymi wymogami i potwierdzeniu w dokumencie (= zaświadczenie ETE) spełnienia tych wymogów, można posługiwać się w całej Wspólnocie Europejskiej jako dokumentami o tym samym charakterze egzekucyjnym, jaki posiadają w państwie członkowskim, w którym zostały wydane […] Zaświadczenie ETE jest dokumentem, który stwierdza spełnienie określonych wymogów i wyraża zasadniczą treść orzeczenia […] wykonalnego […] Charakter ETE stwierdza się poprzez odpowiednie »zaświadczenie ETE«” [R. Gil Nievas i J. Carrascosa González, Consideraciones sobre el Reglamento 805/2004, de 21 de abril de 2004, por el que se establece un título ejecutivo europeo para créditos no impugnados, w: A.L. Calvo Caravaca i E. Castellanos Ruiz (red.): *La Unión Europea ante el Derecho de la globalización*. Colex, 2008, s. 380 i 381].

53. W odniesieniu do nadania zaświadczenia jako takiego, pozostawiając na uboczu argument czysto gramatyczny, iż rozporządzenie ETE zawsze odwołuje się do „sądu" jako instytucji nadającej zaświadczenia [30], mam poważne wątpliwości, czy kontrolę tę można pozostawić w rękach sekretarza sądowego. Kontrola, której wymaga rozporządzenie ETE nie jest bowiem jedynie kontrolą czysto formalną, lecz wymaga zbadania prawidłowości orzeczenia wydanego przez sąd i zgodności z przepisami postępowania oraz wymaga zbadania m.in., czy prawo państwa wydania zezwala na dokonanie kontroli w sposób zgodny z art. 19 przywołanego rozporządzenia, czyli czynności, które właśnie w odniesieniu do Belgii, jak wynika z informacji przedstawionych przez sąd odsyłający, wydają się być przedmiotem poważnych sporów w orzecznictwie i doktrynie [31].

54. Jeżeli bowiem ma miejsce tak poważny spór dotyczący tego, czy prawo krajowe państwa członkowskiego spełnia minimalne standardy zawarte w przywołanym art. 19 czy też ich nie spełnia, decyzja w przedmiocie nadania orzeczeniu zaświadczenia europejskiego tytułu egzekucyjnego powinna, moim zdaniem, pozostawać wyłącznie w rękach sądu. Należy, ponadto, wziąć pod uwagę, iż decyzja w przedmiocie nadania zaświadczenia nie podlega, jak stanowi art. 10 ust. 4 rozporządzenia ETE [32], zaskarżeniu, a sądy państwa członkowskiego wykonania nie są uprawnione do kontroli, czy w państwie członkowskim wydania spełnione zostały minimalne standardy proceduralne [33].

55. Ze względu na powyższe uwagi, a dokładnie z celu zapewnienia – w szczególności w związku z tak poważnym sporem w orzecznictwie, jaki ma miejsce w niniejszej sprawie – pełnego poszanowania prawa dłużnika do obrony i prawa do rzetelnego procesu, obu zawartych w art. 47 Karty, uważam, iż decyzja w przedmiocie nadania orzeczeniu zaświadczenia europejskiego tytułu egzekucyjnego powinna być zastrzeżona dla sądu, aczkolwiek można powierzyć sekretarzowi sądowemu czynność wydania odpowiedniego zaświadczenia.

56. W odniesieniu do pytania, czy o nadanie orzeczeniu sądowemu zaświadczenia europejskiego tytułu egzekucyjnego należy złożyć wniosek posiadający charakter pisma wszczynającego postępowanie (ostatni fragment pierwszej części czwartego pytania prejudycjalnego), art. 6 rozporządzenia ETE stanowi, iż orzeczeniu w przedmiocie roszczenia bezspornego wydanemu w państwie członkowskim nadaje się zaświadczenie europejskiego tytułu egzekucyjnego, na wniosek złożony w sądzie wydania *w dowolnym czasie*. Jak wskazuje Komisja, nie miałoby sensu wymagać, aby wniosek o nadanie zaświadczenia składany był razem z pismem wszczynającym postępowanie (aczkolwiek, niewątpliwie, można złożyć wniosek w tej fazie postępowania), ponieważ w tym momencie nie wiadomo jeszcze, czy roszczenie pozostanie bezsporne oraz czy zatem orzeczenie, które zostanie ostatecznie wydane w postępowaniu będzie spełniać niezbędne wymogi, aby nadać mu zaświadczenie europejskiego tytułu egzekucyjnego.

57. W rezultacie, proponuję Trybunałowi Sprawiedliwości, aby odpowiedział na czwarte pytanie prejudycjalne w ten sposób, iż decyzja w przedmiocie nadania orzeczeniu zaświadczenia europejskiego tytułu egzekucyjnego powinna być zastrzeżona dla sądu, aczkolwiek można powierzyć sekretarzowi sądowemu czynność wydania odpowiedniego zaświadczenia.

30 — Zobacz również motyw siedemnasty, w którym mowa o „[s]ąd[ach] właściw[ych] do badania pełnej zgodności z minimalnymi standardami proceduralnymi".

31 — Zobacz również prace autorów belgijskich cytowane w przyp. 28.

32 — Możliwe jest jedynie sprostowanie zaświadczenia europejskiego tytułu egzekucyjnego z uwagi na istotny błąd, który powoduje rozbieżności pomiędzy orzeczeniem a zaświadczeniem [art. 10 ust. 1 lit a) rozporządzenia ETE] lub jego cofnięcie, gdy zostało w sposób oczywisty przyznane niesłusznie, biorąc pod uwagę wymogi ustanowione w niniejszym rozporządzeniu [art. 10 ust. 1 lit b) rozporządzenia ETE].

33 — Motyw osiemnasty rozporządzenia ETE.

E – *Piąte pytanie prejudycjalne*

58. Piąte pytanie prejudycjalne, które zostało przedstawione na wypadek, gdyby nadanie zaświadczenia europejskiego tytułu egzekucyjnego nie stanowiło orzeczenia sądowego, dotyczy momentu, w którym należy złożyć wniosek o nadanie zaświadczenia. W szczególności chodzi o wyjaśnienie, czy można złożyć wniosek o nadanie zaświadczenia europejskiego tytułu egzekucyjnego po stwierdzeniu prawomocności orzeczenia sądowego, któremu ma być nadane zaświadczenie.

59. Ze względu na odpowiedź, jakiej proponuję udzielić na czwarte pytanie prejudycjalne, nie ma potrzeby odpowiadania na piąte pytanie prejudycjalne.

60. W przypadku, gdyby Trybunał Sprawiedliwości nie podzielił mojej propozycji odpowiedzi na czwarte pytanie prejudycjalne, należy wziąć pod uwagę, iż w niniejszej sprawie zwrócił się on do sądu odsyłającego o potwierdzenie, czy w postępowaniu głównym rzeczywiście miał miejsce przypadek, kiedy powód nie wniósł o nadanie orzeczeniu zaświadczenia europejskiego tytułu egzekucyjnego w piśmie wszczynającym postępowanie. Po potwierdzeniu przez sąd odsyłający, iż wnioskodawca wniósł o nadanie orzeczeniu, które zostanie wydane zaświadczenia europejskiego tytułu egzekucyjnego w piśmie wszczynającym postępowanie, uważam, iż nie należy w żadnym przypadku udzielać odpowiedzi na piąte pytanie prejudycjalne, jako na przedstawione jedynie hipotetycznie.

IV – **Wnioski**

61. Biorąc pod uwagę powyższe rozważania, proponuję, by Trybunał odpowiedział Hof van Beroep te Antwerpen w następujący sposób:

1) Nie stanowi naruszenia art. 288 TFUE okoliczność, iż prawo krajowe nie przewiduje szczególnego postępowania kontrolnego zgodnego z treścią art. 19 rozporządzenia (WE) nr 805/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 21 kwietnia 2004 r. w sprawie utworzenia europejskiego tytułu egzekucyjnego dla roszczeń bezspornych.

2) Aby móc nadawać zaświadczenia europejskiego tytułu egzekucyjnego orzeczeniom wydanym przez sądy państwa członkowskiego nie wystarczy, żeby porządek prawny tego państwa członkowskiego przewidywał możliwość złożenia wniosku o kontrolę, jeżeli doręczenie dłużnikowi wezwania na rozprawę lub dokumentu wszczynającego postępowanie zostało dokonane jedną z metod wskazanych w art. 14 rozporządzenia nr 805/2004 i spełnione zostały pozostałe przesłanki zawarte w art. 19 ust. 1 lit. a) przywołanego rozporządzenia. Konieczne jest poza tym, aby porządek prawny tego państwa członkowskiego przewidywał postępowanie kontrolne w przypadku, kiedy dłużnik (również w przypadku doręczeń dokonanych w sposób wskazany w art. 13 rozporządzenia nr 805/2004) nie mógł sprzeciwić się roszczeniu z powodu siły wyższej lub z powodu nadzwyczajnych okoliczności bez swojej winy. Wybrany przez państwo członkowskie rodzaj postępowania powinien w wystarczającym stopniu zapewniać prawa dłużnika do obrony i do rzetelnego procesu oraz pełną kontrolę orzeczenia, a nie ograniczoną jedynie do kwestii prawnych.

3) Nie spełnia minimalnych standardów kontroli w wyjątkowych przypadkach uregulowanie państwa członkowskiego, które uniemożliwia dłużnikowi złożenie wniosku o kontrolę orzeczenia po upływie terminu liczonego od dnia doręczenia dokumentu, a nie od dnia, kiedy dłużnik rzeczywiście mógł zapoznać się z treścią doręczonego dokumentu. Do kompetencji sądu odsyłającego należy ocena, czy krajowe przepisy postępowania i ich wykładnia dokonywana przez sądy państwa członkowskiego umożliwia przedłużenie terminów zaskarżenia orzeczenia sądu w przedmiocie roszczenia bezspornego nie tylko w przypadku siły wyższej, lecz również

w odniesieniu do innych nadzwyczajnych okoliczności, które zaszły bez winy dłużnika, a które mogłyby uniemożliwić sprzeciwienie się roszczeniu zgodnie z treścią art. 19 rozporządzenia nr 805/2004.

4) Decyzja w przedmiocie nadania orzeczeniu sądu zaświadczenia europejskiego tytułu egzekucyjnego powinna być zastrzeżona dla sądu, aczkolwiek można powierzyć sekretarzowi sądowemu czynność wydania odpowiedniego zaświadczenia.

5) Nie ma potrzeby udzielania odpowiedzi na piąte pytanie prejudycjalne.